

вжене потрібні інструкції. Для забезпечення такої діяльності навчання пізнавальних стратегій повинно бути включене до уроків мови на постійній основі.

Ознайомлення з пізнавальними стратегіями при вивченні іноземної мови з метою її комунікативного застосування передбачає, що центральна роль відводиться саме іноземній мові. Однак, на початковому етапі важко уникнути застосування рідної мови, особливо при першому досвіді обговорення стратегій, застосованих в тому чи іншому виді роботи, як і при оцінюванні досягнутого результату внаслідок застосування пізнавальних стратегій.

Навчання стратегій повинно бути сфокусоване на потребах студентів, беручи за основу ті стратегії, які вже ними застосовуються. На початковому етапі студентів навчають основним рецептивним, механічним стратегіям. Більш складні інтерактивні, рефлексивні й метакогнітивні стратегії вводяться пізніше. Так, наприклад, при вдосконаленні навичок письма, зокрема, при написанні студентами есе, на початковому етапі їх знайомлять із стратегіями вільних асоціацій (listing, clustering). В подальшому застосовується стратегія системного аналізу (cubing).

Не слід вимагати, щоб учні застосовували ті стратегії, до яких вони ще не готові. Тому не слід надто суворо дотримуватись чіткої послідовності застосування стратегій по мірі їхньої складності. Варто спершу провести спостереження за роботою учнів, за рівнем, якого вони досягли в засвоєнні мови.

Висновки дослідження. Застосування пізнавальних стратегій в процесі вивчення іноземної мови загалом сприяє самостійному засвоєнню іноземної мови учнями та інтенсифікує її застосування в спілкуванні з іншими учасниками навчального процесу. Глибше ознайомлення з пізнавальними стратегіями дозволить ефективніше застосовувати їх для досягнення кращого результату при вивченні іноземної мови.

Література

1. Graham S. Effective language learning. – Clevedon: Multilingual Matters, 1997.
2. Harris V. Independence in language use and learning // Issues in modern foreign languages teaching / Ed. by Kit Field. – London and New York: Routledge Falmer, 2000. – P. 220–236.
3. O'Malley J.M. and Chamot A.U. Learning Strategies in Second language acquisition. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
4. Oxford R. Research on second language learning strategies // Annual review of applied linguistics. – 1993. – № 13. – P. 175–187.
5. Rubin J. How learner strategies can inform language teaching // Language use, language teaching and the curriculum / Ed. by V. Bickley. – Hong Kong: Institute of language education, 1990. – P. 280–287.

УДК 811.112

РОМАНЕНКО О.Н.
(Київ)

ЕФЕКТИВНІСТЬ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НАД ПЕРЕКЛАДАМИ НІМЕЦЬКИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

У статті розглядається інтерферентність німецької та української науково-технічної термінології та значення її для перекладу.

Міжнародні зв'язки, двосторонній потік технічної інформації поставив питання про конкретизацію мети і завдань навчання іноземної мови в навчальних закладах.

У зв'язку з цим одне з ведучих місць відводиться навчання перекладу спеціальних текстів з іноземної мови на рідну та навпаки. Кожен студент технічного навчального закладу повинен вміти перекласти технічний текст середніх труднощів, тобто інструкцію, опис станків, приладів, каталог, специфікацією необхідних йому в роботі. На старших курсах вони повинні вміти читати і перекладати німецьку науково-технічну літературу, вести бесіду на теми модуля, робити доповіді на конференції, брати участь у диспутах, що допомагає їм у написанні курсових та дипломних робіт.

Вміння справитися з такого роду перекладами є виконанням однієї з вимог навчальної програми на засадах модульно-рейтингової системи навчання, формування у студентів вмінь і навичок практичного володіння мовою.

Мета статті – дослідити інтерферентність німецької та української науково-технічної термінології і дати студентам вищих навчальних закладів на початковому етапі навчання стислий виклад основних принципів її перекладу.

Перш за все слід звернути увагу студентів I–II курсів на те, що німецька науково-технічна література досить відрізняється від літературної розмовної мови.

У німецькій мові існують тільки її характерні граматичні явища, які викликають труднощі при перекладі текстів з німецької мови на рідну.

Під час перекладу слід звернути увагу студентів на переклад тих термінів, які являють собою довгі та подовженні слова. Як відомо поширеним засобом словотворення у німецькій мові є явище словоскладання, завдяки якому утворюється нова лексична одиниця, яка характеризується своєю цілою оформленістю. Значення такої лексичної одиниці не відповідає сумі її компонентів, оскільки вони можуть витратити свою лексичну самостійність, а весь комплекс набуває нового значення.

У складних іменниках остання складова частина є основним словом (Grundwort), а першо-означальним словом (Determinant), наприклад:

a) *das Laufwerk* (*laufen* – бігати + *das Werk* – механізм). Переклад одним словом: *дискковод*. Детермінантом можуть бути наприклад – прикметник; інші частини мови: іменник, дієслово.

b) *die Zentraleinheit* – (*zentral* – центральний + *die Einheit* – одиниця). Переклад: *системний блок*. Складні слова можуть з'єднуватися за допомогою таких словосполучних елементів:

1) *-e* – *der Haltestelle* (*від halten*);

2) *-(e)n* – *der Maschinenteil* (*die Maschine*);

3) *-(e)* – *die Tagesordnung* (*der Tag*);

Отже необхідно звернути увагу студентів на специфіку перекладу складних іменників:

1. Іноді складні іменники відповідають простому українському іменнику: *das Flugzeug* – літак, *das Triebwerk* – двигун, *die Luftfahrt* – авіація.

2. Останнє слово перекладається іменником, а детермінант – може перекладатися прикметником: *das Leitwerk* – хвостове оперення, *die Zentraleinheit* – системний блок.

3. Останнє слово перекладається іменником у називному відмінку, а перше слово – іменником у родовому відмінку: *die Informationswiedergabe* – відтворення інформації.

4. Останнє слово перекладається іменником, а детермінант – іменником з прийменником. Ще можна додати слово, якого в німецькому детермінанті немає: *die Eingabevorrichtung* – пристрій для введення даних.

5. Перекладаємо групою слів: *das Kurz- und Mittelsreckenpassagierflugzeug* – літак для коротких і середніх відстаней.

На початковому етапі навчання у студентів потрібно формувати навички адекватно-еквівалентного перекладу, тому що вони прагнуть написати дослівний переклад. Пояснити чим відрізняється еквівалентний переклад від дослівного. Наприклад, термін *das Fahrwerk* – утворений за допомогою дієслова *fahren* – їхати, та багатозначного іменника *das Werk* (завод, твір, механізм). Вибираємо слово “механізм”. Дослівний переклад “ізовий механізм” – а правильний переклад – це еквівалент – “шасі”.

Швидкий темп розвитку техніки викликає створення нових спеціальних понять і відповідних їм термінів. Але ні один із словників не може включити всі терміни з певної галузі. Слід звернути увагу студентів на те, що фахівець повинен постійно слідкувати за появою в науково-технічній літературі нових термінів і намагатися дати їм правильний переклад і фахово-правильні тлумачення. Наприклад: *die Wahrscheinlichkeitsrechnung* – теорія ймовірностей. Щоб перекладати спеціальні тексти потрібно знати: 1) мову, з якої перекладаєш; 2) мову, на яку перекладаєш; 3) предмет, про який говориться в оригіналі. Якість перекладу має велике значення. Неправильний переклад може послужити причиною неполадок у роботі апаратури, що спричинить серйозні виробничі затрати.

В текстах з електроніки ми часто спостерігаємо інтерферентність в **українській** та **німецькій мовах**. Наприклад: *der programmgesteuerte Digitalrechner*. У німецькій мові *programmgesteuert* – прикметник. В українській мові це прийменник + прикметник + іменник. Переклад терміна: “з програмним управлінням”.

Слід звернути увагу студентів на інтерферентність в **розмовній німецькій мові** та в **технічній німецькій мові**. Мова науково-технічної літератури значно відрізняється від літературної німецької мови. Вона ускладнюється наявністю складних речень з інфінітивними зворотами, з поширеним означенням, вставними конструкціями та ін.

Трапляються такі словосполучення, значення яких складно вивести, виходячи із значення іменника. Їх рекомендується запам'ятовувати. Наприклад: a) *Anteil haben* – *мати роль у чому-небудь*; b) *die Spannung aufrechterhalten* – *підтримувати напругу*.

Не треба забувати і про інтерферентність в **звичайній електроніці** та в **мікроелектроніці**. Наприклад: *der salzkerngroße Subminiatrurtransister*. Щодо перекладу терміна *der Kern* – у звичайній електроніці, там де йдеться про будову атома, слово *der Kern* – має значення “ядро”, у мікро-

електроніці перекладається “кристалік”. У німецькій мові *salzkerngroß* – прикметник. В українській мові це іменник з прикметником. Переклад терміна: “субмініатюрний транзистор величиною з кристалік соли”. Термін “схема” перекладається:

- a) *die Schema – die Schemata* – у звичайній електроніці;
- b) *die Schaltung – die Schaltungen* – у мікроелектроніці.

Є також різниця перекладу термінів у **розмовній мові** та перекладу цих термінів в **електроніці**:

- a) *der Baustein* –
  - 1) *будівельний камінь* (у розмовній мові);
  - 2) *функціональний вузол* (в електроніці);
- b) *der Trichter* –
  - 1) *лійка* (у розмовній мові);
  - 2) *антена, яка має форму лійки* (в електроніці).

В електроніці, як і в інших галузевих мовах, функціонує тенденція до скорочення обсягів складних слів. Наприклад:

- a) *die Elektronendatenverarbeitungsanlage – die EDVA* – переклад *EOM*.

В німецьких науково-технічних текстах трапляються дуже багато скорочень, як на німецькій, так і на англійській мовах. Наприклад:

- a) *ir-Sensor* – *інфрачервоний датчик*, *ir* – *датчик*;
- b) *die IS* – *інтегральна схема IC*;
- c) *PAR-Precision Approach Radar* – *локатор точного заходу на посадку*.

Для полегшення перекладу студентам треба порекомендувати таку послідовність роботи над науково-технічним текстом.

Щоб зрозуміти загальний зміст тексту, його треба прочитати цілком, або значну частину його, а потім приступити до окремих речень. Слід зробити граматичний аналіз речень, який допоможе правильно його перекласти. Для того, щоб зрозуміти зв'язок слів один з одним можна спочатку зробити дослівний переклад, який допомагає зрозуміти основний зміст тексту.

Потім підбираються слова й словосполучення які найбільш чітко передають думку перекладного матеріалу і установлюють граматичний зв'язок слів в реченні. Якщо зміст зрозумілий, речення редагують, читають разом з попередньою фразою. Коли ми впевнені в правильності змістового зв'язку, переходять до наступного речення. Коли текст перекладений повністю, його ще раз читають цілком, вносять стилістичні поправки. Коли впевнимся, що переклад передає точно думку німецького тексту й він відповідає нормам української мови, можна вважати роботу виконаною.

Велику роль у роботі перекладача відіграє вміння швидкого користування потрібними словниками, володіння необхідним мінімумом термінів. При багатозначності слів вміння знайти потрібне для даного контексту значення, впізнавати і перекладати граматичні форми і конструкції, вміння перекладати складні речення яких досить багато в науково-технічній німецькій літературі.

Отже, наші рекомендації є частиною тієї великої роботи над формуванням у студентів навиків перекладу науково-технічних текстів, де слід враховувати інтерферентність в українській та німецькій мовах; в розмовній німецькій мові та в технічній німецькій мові; в звичайній електроніці та в мікроелектроніці, а також іншу специфіку перекладу науково-технічної термінології. Переклад науково-технічної літератури дозволяє слідкувати за розвитком зарубіжної науки і техніки і здійснювати обмін науково-технічною інформацією.

Ми не ставимо собі завдання охопити й передбачити рішуче всі випадки, які можуть зустрітися при перекладі. Ми робимо спробу висвітлити окремі приклади, показуючи прийоми роботи, які мають загальне значення, щоб на їх основі можна було б при перекладі самостійно вирішити певні завдання, що сприяє формуванню професійної компетенції і готовності майбутніх працівників до роботи.

Література

1. Бим И.Л. Некоторые актуальные проблемы современного обучения иностранным языкам // ИЯШ. – 2001. – № 4 – С. 5–8.
2. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. – К.: ІНККОС, 2002. – 320 с.
3. Креленштейн Н.С. Обучение пассивной лексике иностранного языка // Методика и лингвистика. – М., 1981. – С. 22–34.
4. Рецкер Я.И. Теория и практика перевода. – М. 1975. – 280 с.
5. Швейцер А.Д. Теория перевода: статус, проблема, аспекты. – М.: Наука. 1988. – 215 с.